

Taryh diýýärsiňizmi?

Category: Ertekiler, Kitapcy, Medisina, Sözler, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 26 января, 2025

Taryh diýýärsiňizmi? TARYH DIÝÝÄRSIÑIZMI?

Soňky günlerde Kanuny Soltan Süleymanyň baş rolda hereket edýän «Ajayyp asyr» ("Muhteşem Yüzyıl") teleserialynyň gürrüňi etmek ýoň boldy. Haýsy teleýaýlymy açsam, jedelli gepleşikleriň baş temasy şu serial...

Fatih Sultan Mämmet Stambulyň eýelenmeginden öň Italiýada we Russiýada top barsyny guýdurypdyr. Italiýadan gelen toplaryň guýlan şäherçesiniň ady «Balliemez» bolup, toplaryň yüzüne şu adyň ýazylandygy üçin iň soňky derejede täsirli toplara türkler «Balýemez toplary» diýmäge başlapdyr. Şol döwürlerde medisina, harby-goranyş, inženerçilik ugurlarynda ulanylýan adalgalar häzirkisi ýaly Günbatar dillerinden şo durşuna alnyp

ulanylmandyr, ýerine osmanly dilinde meñzeş sözleri oýlap tapypdyrlar. Emma türk dilini pes dilleriň hatarynda görendikleri üçin osmanly köpbilmişleri beýle topa türkçe at dakylandyr öydüp, türkçe «balýemez» sözünü ýarsy arapça, ýarsy parsça görnüşine geçirip «Asalnemihored» edipdir. «Asal» – arap dilinde «bal», «nemi-hored» bolsa pars dilinde «iýmez» («ýemez») manysyny beripdir. Çünkü şol günlerdäki osmanly ynanjy türk dilini ylmy adalgalary atlandyrmakda geliksiz hasaplapdyr. Osmanlyny ýere-göge sygdyrasy gelmeýänler aslynda Osmanlynyň näderejede uly türk duşmanydygy bilenem ylalaşmaga mejburdyrlar.

Hazir eger türk diliniň içinde müňlerce arap-pars sözi bar bolsa, munuň jogapkäri türk diline zerurlyk duýmaýan, türk(men)leri kemsidýän, äsgermeýän osmanly düşünjesidir.

Eger biz häzirem egrem-bügrem arap harplaryny ullanmaýan, sagdan çepe ýazmaýan we häzirem *"Amed-i medid we ahd-i ba'iddir ki danış-gâh-y istifade nihade-i zanu-ýy taleb etmekle arzu-ýy kesb-i edeb kylyp gerçi irre-i ahen-i berd-i gûşis-i bî-müzd zerre-i fulad-y fu'ad-y infihamy hyred edemeýip şejere bî-semere-i isti'daddan ýek-bar-ı imkân intişar-y nüşare-i asar-y haýr-ül me'ad as'ab-y min-hart-ül katad olup anjak piş-nigâh-ı ihwan we hullanda hem-aýar-y nühas-y hassas olan heý'et-i danışweriyí zaharif-i tafazzul ile temwiýe we tezýin edip bezm-gâh-ı sühan-gûýanda iksar-ı sersere ile ser-halka-i ihwab-y hawa-aýin olmuş idim"* diýip gürlemeýän bolsak, bularyň barsy üçin çäksiz minnetdarlyk bildirmäge borçly beýik ynsanymyz ATATÜRK saýasyndadır.

* * *

Hemiše «Taryhdan türkleri çykarsalar, yzda zat galma» diýyändiris. Halk bolup taryhymza seredýärис, öwünýärис. Bize öwredilen Fatihleriň, Selimleriň, Süleymanlaryň ady agzalanda döşümüz pakgarýar...

Ine, belki-de şonuň üçindir, bizde taryh gitdigiçे ertekileşýär, mifleşdirilýär. Şonça hakykatyň arasyна dykyşdyrylan ýalanlar ulalyp-ulalyp, soňabaka hakyatlary

aýdar ýaly bolmaýar.

Ine, şeýle bolansoň, şu serial sebäpli Kanuny Soltan Süleyman hakda her kelleden bir ses çykmaga başlady. Seriala tomaşa etmedim. Aslynda men hiç bir seriala seredemol. Seriala seretmek meniň pikirimçe cılıme endik etmek ýaly bir zat. Bir gezek cılım çekeniň bilen hiç zat bolmaýar, emma oňa endik etseň azatlygyňzy eliňizden alyar. Her hepde serialyň berilýän gününüň belli sagadynda telewizoryň başynda eliňiz pultly joňkaryp oturansyňz. Şol sebäpli men diňe çeper kinofilmlere tomaşa edýärin, «zäherleyän bolsa, bir gezekde zäherläp dynsyn» diýip.

Emma öne sürülüyän pikirleri okanymda maňa türk halkynyň taryh hakdaky düşünjesi barada birnäçe mysaly ýadyma saldy. Çünkü bizde taryh diýseň täsin.

Meselem, Atatürkki musulman edip görkezseňiz, jemgyýet sizi alkyşlaýar, ol hakykatdanam musulmanmydy diýip seretseňizem, sizi şobada näletläp başlaýarlar.

«Fatih Stambuly eýelände ýetginken ýasdady» diýseňiz, sizi alkyşlaýarlar, emma edil şol Fatihiň ýetginken ýasda doganlarynyň öldürilmegini buýrandygyny aýtsaňyz, sizi näletleyärler, ýeke demde jemgyýetiň we taryhyň duşmany yylan edilendigiňizi duýman galarsyňz.

«Osmanly üç yklyma eýelik etdi» diýseňiz-ä, size «aý, berekella!» diýerler, edil şol Osmanlynyň ähli eýelän ýerlerini aýalbaz we şeraphon, gorkak we ruhy taýdan näsag patışalar tarapyndan peşgeş edilendigini aýtsaňyzam näletlenersiňiz, hatda dost-ýarlaryňzam sizden yüz öwrer.

Osmanlynyň ýerini respublika berendigini aýtmak ýakymly, Osmanlynyň watan dönükligini eden masonlar topary we işandyr mollasumaklar tarapyndan ýkylandygyny aýtmak halanylmaýar.

Osmanlynyň turkdüğini aýtmak gowy, emma edil şol Osmanlynyň türkleri adampisint maýmyn hökmünde şekillendirendigini aýtmak erbet. Şobada iň biderek, iň halanylmaýan adama öwrülersiňiz. Ýogsam bolmasa, serediň-ä, Fatihiň mugallymy Kynalyzada Aly ependi türk jemgyýeti üçin nämeleri diýipdir:

«Jizreýi-Tulidden aňyrda Kuhystanda oturan türk(men)ler bar.

Olar adam mertebesinde görülmäge laýyk däldirler. Pikirleri we akyllary ajam haýwanlaryna meñzeş. Dilleri we sözleri ajam haýwanlarynyň ownugyna meñzeýär. Olardan aňyrda adam mahlugyna meñzeş mahluk ýok. Bular nasnas we şewnem adamlar. Bularyň adam jynsyndandygy subut ediläýende-de hem iñ pes derejelisidir».

Fuzulynyň türk akyldarydygyny aýtmak taryhçylyk, emma şol adamyň türkleri maýmyn bilen adamyň aralygyndaky mahluklar hasaplandygyny aýtmak günä.

Bizde taryh diýip real taryhy wakalar bilen ertekeileriň garym-gatym edilmegine diýilýär. Ertekileç Osmanly döredýaris ýa-da özümüzden sähel artykmajrak adamy pygamber derejesine götermekden utanmaýarys. Ertekiçilerimizem güýcli. Düýş kimin. Bozýaňmy, näletläp başlaýarys, ýakýaryz, ýykýarys, ýumurýarys, protest bildirýaris. Emma hiç mahal «şu aýdylýanlar dogrumyka beri?» diýip seretmeýaris.

Kanuny Soltan Süleýmana ajaýyp diýip bilersiňiz, emma edil şol «ajaýyp» adamyň doganlaryny «Ýedikule» zyndanlaryna gabap goýandygyny, öz oglunu Hürrem sultan üçin öldürdendigini, haremhana gurup her gije bir aýal bilen ýatandygyny, ölemen şeraphondygyny aýdyp bilmersiňiz. Gadagan!

Bizde Maraş gyrgynçylyklary asla bolmandyr, şol patışalar alawy türkmenleri gyrmaydyr, hatda Pir Soltan Abdal asylmandyr – ol öz janyna kast edipdir.

Soltan Abdylhamyt II jahan patışasy, emma onuň Kriti we Kipri ýewropalylara peşgeş berendigi hasap däl.

Biziň pikirimçe patışalaryň, başga tanymal adamlaryň asla jynsy durmuşlary bolmandyr, hatda olar hajathana hem gitmändir. Olaryň beýle zatlara hajaty ýokmuş. Pikir edip görseňizläň, Kanuny Soltan Süleýmanyň aýakýoly üçin her gün hajathana girip-çykandygyny, heý gelişjek zatmy?.. Soňam nejasatyny näme bilen süpurendigini... Beýle zatlaram bir aýdylarmy... Olar ömründe bir gezegem hajathana gitmändirler. Adyny-da bilýän däldirler welin, şol döwürler ýewropalylaryň köçeleriň ugrunda siýip-syçandygyny aýtmak taryhçylyk hasaplanýar.

Mydam ýatdan çykarma, mydam gizleme, mydam bir gyra zyňma hereketlerini edýän taryh bolandoň, şeýle taryh düşünjesine eýe adamlaram taryhçy bolýar duruberýär.

Atatürkün Palestina hakdaky ýalanyň aýdýan taryhçy Atatürk boýunça iň gowy taryhçy saýylýar. Çünkü ol Atatürki ýonekeý syýasatçy ýerine goýup, onuň aýdan sözlerini ýoýup berýär. Ýogsam bolmasa Atatürkün nutukda ýazan «biziň ol ýerler üçin zerre ýaly-da berere zadymyz ýok» diýen sözi ýaşyrylýar. Aýan etseňiz, taryhçy bolup bilmersiňiz.

Ermenileri gyrdyk diýyän ýalançylar Ýewropada nädip baýraklara mynasyp bolýan bolsa, alawylary gyrmadyk diýyän ýalançylaram Türkىede şolar ýaly baýraklary alyp bilyärler. Taryh içerde etmedik, daşarda etdik ýalanyň aýdyp bilmekdir sebäbi...

Taryhçylyk bizde bar bolany gizlemek, daşary ýurtda bolmadyk zat bilenem aýyplamakdyr.

Taryhçylyk bizde häzirem Maraş gyrgynçyligynyň taryhyny öwrenmek üçin Googl-a seretmek (bilyän, edil häzirem seredersiňiz), emma iki günden soň ýatdan çykarmakdyr. Maraşa gahryman diýmek, Süýtçi Ymamy bilmek, ýone edil şol maraşylaryň öldüren alawylaryny ýatdan çykarmakdyr.

Şonuň üçin orta çykyp taryhdan akyl satjak bolmaň. Çünkü taryh içerde ýa daşarda özüñize ýaraýan tarapyna görä pikir ýöretmek däldir.

Indiden beýlæk taryhymyz bilen ýüzleşmeli, Günbataryň ýalanlaryny we içimizdäki ýalançylary tanamaly bolarys. Biz taryhmyzy dogry tankyt edip bilmesek, başgalaryň atýan töhmetlerine we toslaýan ýalanlaryna hem sesimizi çykaryp bilmeris.

Ahmet Ali BALÝEMEZ.

11.01.2011 ý. Taryhy makalalar